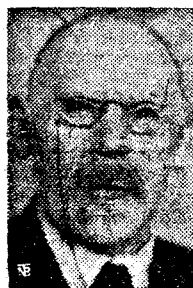

100189

Krigens uhyggelige ettervirkninger på kriminaliteten.

Kjente menn uttaler seg.

Samfunnets reaksjon overfor voldsmentaliteten og forholdsregler mot de unge lovovertredere.

Overlege, dr. med. Joh. Scharffenberg.

Lærer Kåre Norum.

Generalsekretær Hans Sande.

Professor, dr. jur. Johs. Andenæs.

Domprost Johs. Ø. Dietrichson

Den økning i kriminalitet vi har vært vitne til i den senere tid og som blant annet har fått uttrykk i tiltagende overfall og ran, har foreløpig kulminert i mordet på sersjant Steen ved Hærens arsenal på Grorud. Denne ugjerning har oppskaket sinnene sterkt, og man spør seg selv: Hvordan skal samfunnet reagere for å beskytte seg mot den voldsmentalitet som er blitt så fremtredende? Hva er årsaken til den økte kriminalitet, hvor er botemidlene, og hvilke forholdsregler bør tas?

Aftenposten har henvendt seg til en rekke kjente menn og bedt dem uttale seg om denne sak.

Domprost Johs. Ø. Dietrichson uttaler:

— Det er ikke annet å vente enn at en økt voldsmentalitet måtte bli en bitter frukt av den lovløse tid som vi har gjennomlevd, og at den ville komme til på forskjellig vis å gjøre seg gjeldende. Imidlertid har også disse år skjerpet alle deres krav til lov og orden som kjempet for disse samfunns-goder i okkupasjonsårene. Og disse venten i dag at våre nuværende myndigheter oppfyller de krav som må stilles med hensyn til lovlydige borgers sikkerhet i vårt land.

Formannen i Norges Lærerlag Kåre Norum:

Årsakene til den økte kriminalitet er uten tvil å finne i den totalitære krigs evne til å forkvakle vurderings-evnen når det gjelder moralske begreper, dens evne til å viske ut skillelinjene mellom rett og urett, ære og skam. Når makt settes i rettens sted, voldsmentaliteten blomstrer og respekten for liv og eiendom tramples ned i årevis, tar det tid å rette det hele opp igjen.

Botemidler: Først må vi enes om å bedømme selv de mindre ondartede tilfelle som det de er: Ikke guttestraker, men et etterkrigsfenomen som skyldes dypereliggende, alvorlige årsaker. Dermed må vi samle alle gode krefter i en mer målbevisst kamp for å vinne igjen hva vi har tapt. På lang sikt: Vi må så god sæd i alle unge sinn og la den kristne moral være den bærende kraft i vårt oppdragsarbeid.

Generalsekretær Hans Sande (Norges kr. Ungdomsforbund):

Årsakene til økningen i kriminaliteten og voldsmentaliteten er selvsagt flere. Den langvarige krig, måten den ble ført på og kanskje særlig de grufulle voldshandlinger mot sivilbefolkningen, virket oppløsende på moralen. Ar etter år avtok respekten for liv, og grensen mellom ditt og mitt ble i vide kretser mer eller mindre utvisket og ungdommens oppdragelse ble forsvunnet. Landssvikoppgjøret er utvilsomt en sterkt medvirkende årsak. De misforståelser og i særlig grad de som oppfatter oppgjøret som en personlig fornærmelse, begår vel ikke selv voldshandlinger, men de puster til ilden, da ugjerninger som brannstiftelse, hærverk — ja, kanskje endog mord ses som hevn overfor samfunnet.

— Botemidlene?

— Når det gjelder spesielt ugjerningen på Grorud, vil folk flest si: Hvorfor i all verden er ikke vaktholdet sterkere? Har vi råd til å holde tusener av unge menn i Tyskland, skal vi sannelig ha råd til også å passe bedre i hvert fall på våre egne livsfarlige saker.

Men det egentlige botemiddel er respekt for de 10 bud. Disse må igjen bli norm for folkets liv fra øverst til nedst.

Overlege Johan Scharffenberg: — Vi må anse krigsmentaliteten som hovedårsaken til den økte kriminalitet og mangel på respekt for menneskeliv. Den omstendighet at forskjellige grupper på egen hånd har foretatt drap, har hos de unge svekket denne respekt, især når de på forhånd har vært lovet hemmeligholdelse av disse handlinger, og politiet har lovet ikke å ta slike saker opp.

Enhver krig fører uvegerlig med seg oppløsning av rettsbegrensene. Når det tales om botemidler, er det et betydelig vanskeligere spørsmål. Først og fremst bør det foretas individuelle undersøkelser blant de unge for å finne ut hvilke forutsetninger de har hatt. Jeg er tilhenger av en utpreget individualiserende behandling i de enkelte tilfelle.

Professor dr. jur. Johs. Andenæs: — Det er en almen erfaring at økt kriminalitet følger i krigens spor. Dels skyldes det den moralske forvirring som er følgen av at fredstidens moralbegreper i krigstid ofte blir satt på hodet. Respekten for menneskeliv — både eget og andres — må under krigen nødvendigvis skrives ned. Dertil kommer at mange mennesker blir revet ut av sitt normale liv og senere har vanskelig for å finne seg til rette i en jevn og borgerlig tilværelse uten ved innslag av spenning og eventyr som de har vennet seg til. Særlig sterk blir påkjenningen for lovløsheten under en fiendtlig okkupasjon, hvor en venner seg til å se på lovbud som forskrifter som er til for å overtredes — en innstilling som det tar sin tid å komme bort fra. Alle kyndige var klar over at vi etter krigen ville få en betydelig økning i den alvorlige kriminalitet, særlig av ran og rovmord. For mitt vedkommende er jeg nærmest rædelig overrasket over at økningen ikke er større.

Drastiske straffer har jeg liten tro på. Erfaring viser at det som virker avskrekkende mer er vissheten om å bli oppdaget enn størrelsen av straffen. Å innføre dødsstraff for grove voldsforbrytelser ville utvilsomt være et alvorlig feilgrep. Det gjelder tvert om å komme bort fra alt som minner om krigsforholdene. Derimot vil en effektivisering av politiet — både av ordens- og kriminalpolitiet — sikkert ha en gunstig virkning. Men det nytter ikke med politi og straff alene. Det må også en mentalitetsforandring til. Krigen med sin militære opprusting fører gjerne med seg et åndelig og moralsk forfall. En kan derfor godt si at vi trenger en moralsk opprusting. Det vil ha mye å si at de moralske oppbyggende krefter får en større plass i kunst og oppdragelse, i presse, film og kringkasting.